

Pisma slovenskemu učitelju.

Prot jasnemu nebu oči povzdignimo,
Sej tukaj tolažbe iskati nam ni;
Iz mračne doline na prostó hitimo,
Med zvezdjem visokim naš duh naj živi!

Vse, kar človek opazuje, si hoče tudi predstavljati in razumeti. Ktero imenitnejšo reč pa bi človek mogel dobiti, na koji bi bilo mu mogoče svoje zmožnosti bolje vaditi in razvijati, nego vesoljni svet, čigar ud je tudi mali solnčni prašek — naša zemlja. Pa li smemo upati, da nam bode kedaj mogoče, da si bomo vesoljnost razločno predstavljali?

Natančno si moremo le takrat kako reč predstavljati, kedar poznamo njene meje. Tedaj, dragi moj, iščiva meje vesoljnega stvarjenja! — O jasni noči opazujemo s prostim očesom nekaj tisuč večjih in manjših zvezd in še dalje zvonaj belo liso, ki ji pravimo rimska cesta. Kaj pa so te zvezde? Kolike so nek, kako daleč so ena od druge in kako daleč od nas? Kaj je rimska cesta? — Na vse te vprašanja naše okó ne more odgovoriti, vendar pa daje naši domišljiji veliko misliti in prevdarjati. Pa to, kar nam le sama domišljija o tem pové, ne zadostuje še človeškemu duhu. Iznajdel je daljnovid, ki mu pogled v daljavo neizmerno zljajšuje. Daljnovidu imamo se zahvaliti, da smo se obsirniše, seznanili z vesoljnim stvarjenjem, pred kojim izvedenec stermiti, navadni človek pa neverno z glavo maje. Da poznamo poverslje lunino bolje od nekterih delov zemlje n. pr. notranje Afrike, notranje Avstralije, da poznamo velikost, težo in gostost planetov, da merimo, kake so njih gore, in da na tanko vemo, kateri letni časi so na njih, to vse je malo, kajti luna in planeti so naši sosedje. Vidimo še dalje. Daljnovid nam kaže kupe zvezd, kjer že naše prosto okó ne vidi prav nič; dalje nam kaže, da je rimska cesta iz milijonov in milijonov zvezd; pa, kolike so te zvezde in kako daleč so od nas, ne more nam daljnovid več odgovoriti. Kamor pa bistri daljnovid ne seže, pride nam na pomoč številoslovje ali matematika, ter nam stori to mogoče, kar se nam je prej nemogoče zdelo. Ako bi nam bilo mogoče opazovati od kake stalne zvezde pot zemlje okoli solnea, in ako bi vedili, kako velik je tir, ki ga nareja zemška pot s solncem, čigar os je 40 milijonov milj dolga, zvedeli bi daljavo te stalnice, in ako bi vedili njeno daljavo, lahko bi tudi

izštevilili, kako je velika in vsako teh števil bi nam bilo podlaga za nove preiskave.

Zvezdogledi so izštevilili, kako daleč od nas so nekatere naj bližnjih stalnic; pa to „blizo“ je tako neizmerno daleč, da bi tudi naj prederznejša domišljija ne mogla si predstaviti tega števila, čeravno hitro izgovoriš 4 bilijone ali pa 90 bilijonov. Če pa so te naj bližje, kaj je nek misliti o tistih, ki so še bolj daleč? kaj o meglenih zvezdah rimske ceste? Ali je na unstran rimske ceste že konec vesoljnosti? Sva li našla tukaj njene meje? Novejši zvezdogledi terdijo, da se solnce s svojimi premičnicami prištevava k neizmerno veliki zvezdni zistemi, ki ji pravijo zistema rimske ceste. Vse zvezde rimske ceste, h kateri se šteje tudi solnce in sploh vse zvezde, ki je viditi zamoremo, sučejo se okoli centralnega solnca, kojega Maedler stavi v Alkiona med Plejade.

Kaj pa je unstran te neizmerne zisteme svetov, koje presvetiti potrebuje svetloba neštevilno tisuč in tisuč let, tam v neskončnej daljavi kaže nam daljno vid še veliko meglenih peg, od kojih nekatere kmali za zvezde spoznaš, une pa, ki so naj bolj daleč, zdele se ti bodo tudi skoz naj boljši daljno vid vedno le bliščeče meglice. Kaj pa so te meglene pege? Ali hočeva verjeti zvezdogledom, ki pravijo, da so to enake zisteme svetov, kakor je naša zistema rimske ceste? Tu, ljubi prijatelj, človek ostane in stermit nad božjim veličanstvom; tu prestane človeška domišljija, ter se nehoté verne zopet na zemljo. — Ko bodeš te čertice prečital, gotovo se bodeš potem večkrat oziral na sinje nebo, ter v molitvi povzdigoval svoje stermeče serce do neskončnega veličanstva, do bitja vseh bitij, do vsegamogočnega Boga. — Ko bodeš v mislih po neskončnih prostorih blodil, bodo te razne misli navdajale v tej in unej reči, in mogoče je, da se bodeš kmali seznanil z rečmi, ki so ti bile do sedaj prikrite.

Te čertice za danes iz prizora na sinje nebo; prihodnjič ti bodem pa naslikal idilično podobo, ter bom pričel potopisne čertice, ki je bodem skušal olepšati s kratkimi narodnimi pripovedkami. **Z Bogom!**

Tvoj

Joše Mikeljnov.